Forord

Dette temanummer af Nordisk Museologi er resultatet af et åbent *call for papers*, hvor redaktionen efterlyste artikler der omhandler museer og det kontroversielle. Museer er i stadig større grad blevet opfordret til at være kontroversielle, og der har været flere kontroverser forbundet med museer i de senere år. Men hvad betyder ”det kontroversielle” i museumssammenhæng? Vi modtog en række forskellige bud på tematikken.

Britta Tøndborg begrundet i sin artikel udviklingen hen imod en større optagethed af kontroversielle emner på museerne, med brugerinddragelsens indtog i formidlingen og diskuterer kritisk, hvad det vil sige at museerne vil skabe dialog og forandre verden. Kontroversielle emner er velegnede dialogstartere, hævdes det, men hvordan ændres museenes forhold til publikum og deres samfundsrolle sig i denne processen? Dette spørgsmål belyses også i projektbeskrivelserne af Katherine Hauptman og Fredrik Svanberg, som diskuterer deres erfaringer med skiftende udstillinger og udviklingsprojekter på Historiska Museet i Stockholm, som har handlet om køn, diversitet og historieformidling – i en brugerinddragende ramme. Erfaringen har vist, at museet må være forberedt på, at det kan øge presset internt og give konflikter, når udstillingerne udløser debat og kritik – og publikum sågar kan finde på at true de ansatte.

Et spørgsmål går på om museerne har beredskab til at tackle vanskelige og følsomme emner. Hvordan gestalter man eksempelvis personlige erfaringer med overgreb og vold? Hvordan tager man vare på de berørte, og hvordan forholder de besøgende og medierne sig til fortællingerne? Museumskuratorerne Olav Hamrans og Ellen Langes artikel handler om, en udstilling om mennesker, som i dag lever med barndoms minder om overgreb i forbindelse med ophold på tuberkulosesanatorium. Men artiklen handler også om hvad der sker med museet, med organisationen og med relationen til de besøgende, medierne, genstandsfeltet og formidlingen, når et kontroversielt tema tages op i en udstilling. De komplekse problemstillinger belyses i et andet analytisk perspektiv i Katrine Tinnings artikel, som er baseret på en udstilling om voldtægt på Kvindemuseet i Århus. Hun skriver om de etiske fordringer der er forbundet med at søge at vække følelser hos de besøgende i udstillinger, med henblik på at skabe handling.

Det kontroversielle i museer kan handle om at vise og appellere til det samtidige og personlige, men selv historiske udstillinger kan have og har haft stor politisk sprængkraft. Cecilia Rodéhn skriver om udfordringerne ved at udstille forhistorie på KwaZulu-Natal museet, og problematiserer hvad "demokratisering af kulturarv" betyder i Sydafrikas demokratiseringsproces. Marzia Varutti beskriver, hvordan museer i Taiwan forholder sig på forskellig vis, når de mødes med et krav om social anerkendelse fra befolkningsgruppen Pingpu, hvis status som urfolk er omdiskuteret.

Disse eksempler på politik og aktivisme i museerne bliver sat i perspektiv fra en helt anden vinkel, når Sabine Nielsen diskuterer hvordan museums- og kunstprojekter realiseret i det offentlige rum kan adressere lokalsamfund som fragmenterede og friktionsfyldte og ikke som harmoniske enheder. Med udgangspunkt i en analyse af kunstværket *Bataille Monument* argumenterer hun for, at det ikke bare for kunsten men også for museerne handler om at holde fast i det varierede og potentielt konfliktfyldte.

Hanne Strager og Peter C. Kjærgaard søger at dokumentere, hvorvidt de store udstillingssatsninger i jubilæumsåret for udgivelsen af Darwins *Origin of Species* i 2009 formåede at påvirke en debat der i høj grad holdes i live af pressen, nemlig krigen mellem videnskab og religion, i diskussionen om evolution. Kan museet påvirke offentlighedens holdninger til videnskaben? Museernes forhold til videnskab drøftes også i Mikkel Kirkedahl Nielsens og Christian Ringskous artikel "En middelalderdronning og en tysk bunkersoldat". Her handler det om forholdet mellem historieskrivning og museerne, og ikke mindst om hvordan museenes formidlingsstrategier kan forstås i lyset af det seneste tiårs videnskabsteoretiske debatter i historiefagene.

Afslutningsvis argumenterer Merete Sanderhoff mod museenes praksis med ikke gratis at stille deres billeder af kulturarven til rådighed for deling på internettet. Hun hævder, at i den yderste konsekvens agerer museer kontroversielt, fordi de, når de tilbageholder kulturarven i det virtuelle rum, agerer i modstrid med deres mandat: At formidle og gøre kulturarven tilgængelig for alle. Artiklerne giver samlet set ikke en klar definition på hvad der er kontroversielt, hverken i eller for museer, men til gengæld får man ved at læse dette nummer af Nordisk Museologi en indikation på, hvad museerne og museumsteoretikerne finder er vanskelige tematikker, og på hvilke områder museerne udfordrer, og er udfordrede. Set i det perspektiv så er dette temanummer et bevis på at, museerne og museumsteoretikerne ikke er konflikttsky, snarere er mange af artikelforfatterne optaget af, hvor komplekst det kontroversielle virker – for museumsansatte og publikum.

Britta Tøndborg, gæsteredaktør på dette temanummer, Brita Brenna & Eva Silvén